

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΣΥΝΤΗΡΗΣΕΩΣ ΜΝΗΜΕΙΩΝ ΑΚΡΟΠΟΛΕΩΣ
MINISTRY OF CULTURE
COMMITTEE FOR THE PRESERVATION OF THE ACROPOLIS MONUMENTS

3Η ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ
ΤΩΝ ΜΝΗΜΕΙΩΝ ΤΗΣ ΑΚΡΟΠΟΛΕΩΣ
ΑΘΗΝΑ, 31 ΜΑΡΤΙΟΥ — 2 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1989
ΠΡΑΚΤΙΚΑ

3RD INTERNATIONAL MEETING
FOR THE RESTORATION
OF THE ACROPOLIS MONUMENTS
ATHENS, 31 MARCH — 2 APRIL 1989
PROCEEDINGS

ΑΘΗΝΑ 1990
ATHENS 1990

Κ. Χατζηπασλάνη: αρχιτέκτων - αρχαιολόγος, υπεύθυνη εκπαιδευτικών προγραμμάτων

Εκπαιδευτικά προγράμματα στην Ακρόπολη

Η Ακρόπολις των Αθηνών, περιλαμβάνεται στην διδακτέα ύλη των περισσότερων σχολείων του κόσμου και φυσικά, αποτελεί ένα αρκετά εκτεταμένο κεφάλαιο του μαθήματος της Ιστορίας στα ελληνικά σχολεία.

Σχεδόν όλοι οι μαθητές της Ελλάδας, την επισκέπτονται σε μία σχολική "εκπαιδευτική εκδρομή". Οι μαθητές-επισκέπτες, οι οποίοι συχνά φτάνουν τους 1.000 με 2.000 την ημέρα, συνήθως συνωστίζονται άσκαπα, βλέπουν αδιάφοροι τα Μνημεία και δεν αποκομίζουν κανένα όφελος. Πολλές φορές ίσως η πρώτη τους επαφή με τα αρχαία, να έχει αρνητικά αποτελέσματα. Μακροχρόνιες παρατηρήσεις της παραπάνω κατάστασης, οδήγησαν τους υπεύθυνους αρχαιολόγους, στην αναζήτηση μεθόδων για μία καλύτερη απόδοση των επισκέψεων αυτών. Έτσι αποφασίστηκε η οργάνωση εκπαιδευτικών προγραμμάτων.

Με τα προγράμματα αυτά, γίνεται η προσπάθεια να δουν τα παιδιά την ομορφιά των αρχαίων Μνημείων, να αντιληφθούν την σοφία της κατασκευής και γενικότερα, να πησιιάσουν το αρχαίο πνεύμα. Έτσι ελπίζουμε μακροπρόθεσμα να βοηθήσουμε στην δημιουργία ελλήνων πολιτών, οι οποίοι θα έχουν μία σωστή θεώρηση του αρχαίου πολιτισμού. Πολιτών, οι οποίοι είτε ως ειδικευμένοι αρχαιολόγοι, είτε ως απλοί πολίτες θα έχουν γνωρίσει καλύτερα την αρχαία μας κληρονομιά και θα έχουν πιστέψει στην ανάγκη για την διατήρησή της.

Λόγω του τεράστιου αριθμού των ενδιαφερομένων, η προτεραιότητά μας, επικεντρώθηκε κυρίως σε εκπαιδευτικούς όλων των ειδικοτήτων.

Τα προγράμματα που καταρτίζουμε, δεν έχουν σκοπό να αντικαταστήσουν την διδασκαλία και τον εκπαιδευτικό. Δίνουν ορισμένα στοιχεία, θίγουν συγκεκριμένα θέματα, που εμείς ως αρχαιολόγοι και αρχιτέκτονες, θεωρούμε χρήσιμα και προσιτά για τον μαθητή. Ο εκπαιδευτικός, θα αξιοποιήσει ορισμένα, θα παρακάμψει άλλα, ανάλογα με την ειδικότητά του, με την τάξη στην οποία διδάσκει, τους στόχους του, όλα αυτά τα επιμέρους στοιχεία, που θα τον οδηγήσουν στις επιλογές του για την κατάρτιση του μαθηματός του.

Η επαφή μας με τους εκπαιδευτικούς, γίνεται σε προσωπικό επίπεδο -όστερα από ανακοίνωση στον Τύπο-, σε συνδικαλιστικό επίπεδο -σε συνεργασία με τους Συλλόγους που ενδιαφέρονται- και σε επίπεδο Υπουργείου Παιδείας -σε συνεργασία με τους υπεύθυνους των αρμοδίων τμημάτων.

Η επαφή αυτή, γίνεται με Ημερίδες-Σεμινάρια, που οργανώνουμε μία φορά τον μήνα, ή πιά συχνά, εφόσον το ζητήσουν τουλάχιστον 10 εκπαιδευτικοί. Το τελευταίο Σεμινάριο που έγινε σε συνεργασία με το Υπουργείο Παιδείας, συγκέντρωσε 180 εκπαιδευτικούς από 10 Νομούς της Ελλάδας.

Ένα Σεμινάριο περιλαμβάνει πρώτα-πρώτα ξενάγηση στην Ακρόπολη και στο Κέντρο Μελετών. Σε περίπτωση μεγάλης συμμετοχής, αυτή γίνεται μέσα στην αίθουσα διαλέξεων, με προβολή διαφανειών. Υστερα με ενημέρωση για το πρόγραμμα "Μία μέρα στην Ακρόπολη" και συμμετοχή και εκμάθηση της λειτουργίας των "εργαστηρίων".

Παράλληλα οι εκπαιδευτικοί, έχουν την δυνατότητα να δουν έκθεση έντυπου υλικού για την Ακρόπολη καθώς και το υλικό από το αρχείο μας -ένα αρχείο για εκπαιδευτικούς- με αντίστοιχα προγράμματα από Ξένα Μουσεία. Μπορούν να πάρουν το πληροφοριακό υλικό που τους χορηγούμε και να παρακολουθήσουν όποια βιντεοκασέτα επιθυμούν από τη συλλογή μας. Εναπόκειται στον εκπαιδευτικό να κρίνει, αν κάποιο από αυτό το υλικό, είναι ενδιαφέρον και μπορεί να το προσαρμόσει στην τάξη του. Στη συνέχεια, θα σας παρουσιάσω σύντομα τα παραπάνω μέρη του σεμιναρίου.

Η πρώτη φροντίδα της Εφορείας, ήταν η οργάνωση του χώρου της Ακρόπολης, ώστε οι επισκέψεις, να είναι πιά αποδοτικές. Αποτέλεσμα της προσπάθειας αυτής, ήταν το πρόγραμμα "Μία μέρα στην Ακρόπολη δουλεύοντας για την αναστήλωση των μνημείων της" Σκοπός του προγράμματος είναι να δώσει την δυνατότητα στο ευρύ κοινό μέσα από εμπειρίες οπτικές, ακουστικές και αφής, να γνωρίσει καλύτερα τον κλασικό πολιτισμό.

Η έμφαση δόθηκε στην αρχιτεκτονική ανάλυση των Μνημείων, στους αρχαίους τρόπους δομής, στις φθορές που έχουν προκληθεί στα Μνημεία, στα σύνθετα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι ειδικοί, στην επιστημονική εργασία που γίνεται για την αναστήλωσή τους. Ο αρχαιολογικός χώρος οργανώθηκε ώστε να παρουσιάζει στους επισκέπτες τις δραστηριότητες αυτές αναλυτικά. Αρχιτέκτονες, αρχαιολόγοι, πολιτικοί μηχανικοί, χημικοί, συντηρητές, λιθοξόοι και πολλοί άλλοι, είχαν κατανεμηθεί στο χώρο της Ακρόπολης, έτσι ώστε ο καθένας να παρουσιάζει την δική του εργασία. Ο συντονισμός της συμμετοχής του καθενός, έχει γίνει με τέτοιο τρόπο, ώστε όλοι μαζί, να δίνουν μία πλήρη περιγραφή της κατασκευής, της συντήρησης και της αναστήλωσης ενός αρχαίου μνημείου. Η κάθε δραστηριότητα συνοδεύεται από ιδιαίτερο πληροφοριακό κείμενο. Φροντίσαμε η συμμετοχή των επισκεπτών στις δραστηριότητες, να είναι όσο το δυνατόν μεγαλύτερη.

Οι επισκέπτες είχαν την δυνατότητα να παρακολουθήσουν τα διαδοχικά στάδια της λιθοξοϊκής από το λατομείο στο κτήριο. Χρησιμοποιώντας αντίγραφα των αρχαίων εργαλείων, μπορούσαν να επεξεργαστούν το μάρμαρο και να προσπαθήσουν να διακρίνουν ίχνη από διαφορετικά εργαλεία σε σύγχρονα και αρχαία μάρμαρα. Η

διαδικασία που ακολουθούσαν οι αρχαίοι για να τοποθετήσουν τα αρχιτεκτονικά μέλη στην οριστική τους θέση, η σύνθεση των μελών χωρίς κονίαμα, αναλύθηκε και αναπαραστάθηκε. Αρχαίοι σύνδεσμοι σχήματος διπλού "T" καθώς και ορθογωνικοί γόμφοι, μπορούσαν να τοποθετηθούν στις αρχικές τους θέσεις από τους επισκέπτες. Το προσωπικό των έργων, αναπαριστούσε την διαδικασία της μολυβδοκόπησης, επεξηγώντας ότι ο μολυβδος εκτός από την πλήρωση του κενού ανάμεσα στο μάρμαρο και στον σίδηρο, απορροφούσε μέρος της ενέργειας των κραδασμών σε περίπτωση σεισμού και προστάτευε τον σίδηρο, από την οξειδωση. Επίσης, έδειχναν την χρήση των ξύλινων πόλων και εμπολίων που χρησιμοποιούνταν για την κέντρωση των σπονδύλων των κιόνων. Τέλος, οι επισκέπτες μπορούσαν να δουν δείγματα της αρχαίας αρχιτεκτονικής, όπως κιόνων της ελληνιστικής στοάς που χρησιμοποιήθηκαν στο τέλος των αρχαίων χρόνων για την επισκευή του Παρθενώνα, καθώς και δείγμα της αρχαίας μαρμάρινης κεράμωσης από στρωτήρες και καλυπτήρες.

Οι αρχαίες μέθοδοι της ανάρτησης και μεταφοράς των αρχιτεκτονικών μελών αναπαραστάθηκαν από το προσωπικό των έργων με βοήθεια από μακέτες και σχέδια. Παράλληλα, μπορούσε ο επισκέπτης να δει τις αντίστοιχες σημερινές μεθόδους. Είναι πάντα ενδιαφέρουσα η αντιπαράθεση της μακέτας ενός γερανού του 5ου π.Χ. αιώνα με τον σημερινό γερανό, που σχεδιάστηκε ειδικά για τον Παρθενώνα.

Οι επισκέπτες είχαν την δυνατότητα να παρακολουθήσουν και σε ορισμένες περιπτώσεις να συμμετάσχουν στις οριζόντιες και κάθετες μετακινήσεις των μαρμάρινων αρχιτεκτονικών μελών με το χέρι, καθώς επίσης και με μηχανήματα χειροκίνητα και ηλεκτρικά.

Οι επισκέπτες μπορούσαν να διακρίνουν ίχνη από χρώμα σε ορισμένα σημεία των μνημείων, να παρατηρήσουν έγχρωμες αναπαραστάσεις και να προσθέσουν χρώμα στο σχέδιο μίας φανωματικής πλάκας, παρατηρώντας το πρωτότυπο.

Το υπόλοιπο πρόγραμμα αφορούσε στην λεπτομερειακή ανάλυση των σταδίων της επιστημονικής έρευνας, της τεκμηρίωσης, της συντήρησης και της αναστήλωσης των μνημείων. Επεξηγήθηκε ο τρόπος, που καταρτίζεται και τηρείται το αρχείο των διασπάρτων αρχιτεκτονικών μελών. Αναλύθηκαν οι αρχές, καθώς και οι δυσκολίες της κατάταξης των δεκάδων χιλιάδων θραυσμάτων σε κατηγορίες. Οι επισκέπτες προσπάθησαν να διακρίνουν στοιχεία του Δωρικού, Ιωνικού και Κορινθιακού ρυθμού στα χιλιάδες αρχιτεκτονικά μέλη που βρίσκονται στο χώρο, με τη βοήθεια του προσωπικού της Εφορείας και βάσει ενός διαγράμματος. Μία μετωπική φωτογραφία του ναού της Αθηνάς Νίκης κόπηκε ειδικά, ώστε να προκύψει ένα πάζλ. Τα παιδιά στην προσπάθειά τους να ανασυνθέσουν το πάζλ, αναγκάστηκαν να παρατηρήσουν και να αναγνωρίσουν τις επιμέρους μορφές του Ιωνικού Ρυθμού. Προσπαθήσαμε αντιπαράθετοντας επιλεγμένα αρχιτεκτονικά μέλη να δώσουμε την δυνατότητα στους μαθητές να διακρίνουν τη διαφορά στην κλίμακα και στην ποιότητα της επεξεργασίας.

Αναλύθηκαν οι μέθοδοι φωτογραφικής τεκμηρίωσης ενός μνημείου, καθώς και η σχεδιαστική τεκμηρίωση. Οι επισκέπτες μπορούσαν να συμμετάσχουν, βοηθώντας τους αρχιτέκτονες. Μπορούσαν να παρακολουθήσουν πως γίνονται οι ηεπτομερείς μετρήσεις, πως αναγράφονται στο σχέδιο, πως τελικά ολοκληρώνεται ένα αρχιτεκτονικό σχέδιο υπό κλίμακα. Επίσης, μπορούσαν να επεξεργαστούν τα όργανα ακριβείας, που χρησιμοποιούνται στις διάφορες μετρήσεις.

Οι κύριες αιτίες και μορφές διάβρωσης των μαρμάρων αναλύθηκαν. Μαρμάρινα αρχιτεκτονικά μέλη επιλεγμένα επειδή είναι πολύ φθαρμένα, τοποθετήθηκαν το ένα πλάι στο άλλο και οι επισκέπτες είχαν την ευκαιρία να εξετάζουν και να αναγνωρίζουν μόνοι τους το κάθε διαφορετικό πρόβλημα. Προβλήματα από την μόλυνση του περιβάλλοντος και την άξινη βροχή, την οξείδωση και διαστολή των σιδερένιων στοιχείων στηρίξεως ή συνδέσεως, φθορές από μικροοργανισμούς, από τις ρίζες των φυτών, από τα περιττώματα των πουλιών, από βανδαλισμούς, βομβαρδισμούς, πυρκαχιά και από συνδυασμούς όλων αυτών, παρουσιάστηκαν ανάγλυφα στα μάτια των επισκεπτών. Οι ειδικοί επιστήμονες έδειχναν τις μεθόδους καθαρισμού και συντήρησης. Τον ειδικό εξοπλισμό, τα χημικά μέσα που χρησιμοποιούνται. Οι επισκέπτες μπορούσαν να δουν μέσα από ένα στερεοσκοπικό μικροσκόπιο ένα ειδικά επιλεγμένο διαβρωμένο κομμάτι μαρμάρου. Ειδικές μελέτες για την αντιμετώπιση των φθορών αναλύθηκαν, όπως τα διαγράμματα της διάβρωσης των μετοπών και άλλα. Αναλύθηκαν οι αρχές που τηρούνται κατά την επέμβαση στα μνημεία της Ακρόπολης, τα άρθρα της χάρτας της Βενετίας με ιδιαίτερη έμφαση στην αρχή της αναστρεψιμότητας.

Η έρευνα για την εύρεση της αρχικής θέσης των διασπάρτων και των παραποθετημένων αρχιτεκτονικών μελών αναλύθηκε. Η αρχή της διάκρισης των αυθεντικών μελών από τα αντίγραφα, με την διαφοροποίηση ως προς το υλικό -μάρμαρο για τα χαμένα μέλη, λευκό τσιμέντο για αυτά που βρίσκονται σε Μουσεία- καθώς επίσης και ως προς την υφή και ως προς το χρώμα αναλύθηκε. Αναπαραστάθηκε η κατασκευή συμπληρωμάτων με λήψη εκμαγείου και στη συνέχεια αντιγραφή του εκμαγείου σε μάρμαρο με την βοήθεια σημειοθέτη, ή αυτόματα με την μηχανή χτυπτικής αντιγραφής. Παρουσιάστηκε επίσης, η συγκόλληση ενός αρχαίου κομματιού με το σημερινό συμπλήρωμα με την βοήθεια σπλισμού από τιτάνιο. Οι επισκέπτες προσπάθησαν να διακρίνουν στις όψεις του Ερεχθείου τα αρχαία μέλη, τα αντίγραφα των μαρμάρων, που έχουν καθεί και τα αντίγραφα των αρχιτεκτονικών μελών, που σήμερα βρίσκονται σε Μουσεία. Τέλος, οι προτάσεις για την αναστήλωση των μνημείων παρουσιάστηκαν και αναλύθηκαν με συνεχή αναφορά στην παρούσα κατάσταση των μνημείων.

Το πρόγραμμα αυτό έχει επαναληφθεί 5 φορές. Διαρκεί τέσσερις ώρες. Και μπορούν να συμμετάσχουν περίπου 1500 άτομα κάθε φορά. Επειδή απασχολεί σχεδόν το σύνολο του προσωπικού των έργων, δεν είναι δυνατό να επαναλαμβάνεται πάνω από μία φορά το χρόνο. Εφέτος, συνεργαζόμαστε πειραματικά με το Πανεπιστήμιο

Αθηνών, ώστε φοιτητές της Αρχαιολογίας και της Αρχιτεκτονικής να παρουσιάζουν το πρόγραμμα σε μαθητές τον Απρίλιο. Τα σεμινάρια μας στους φοιτητές διαρκούν δύο εβδομάδες. Στόχος μας, είναι η όσο το δυνατόν μεγαλύτερη εκπαιδευτική απόδοση του προγράμματος, τόσο για τους μαθητές, όσο και για τους φοιτητές.

Τελικός μας στόχος είναι να οργανώσουμε ένα οδοιπορικό, που θα δώσει τη δυνατότητα στον καθηγητή να καθοδηγεί την τάξη του στην Ακρόπολη, χωρίς την βοήθεια των εργαζομένων. Το οδοιπορικό αυτό, βρίσκεται σε στάδιο επεξεργασίας.

Η επίσκεψη στον αρχαιολογικό χώρο και στο Μουσείο είναι η στιγμή που ο μαθητής αντικρύζει την πραγματικότητα στα αριστουργήματα που μελετάει στο σχολείο. Αυτή τη στιγμή, εμείς προσπαθούμε να την κάνουμε όσο το δυνατόν πιά ευχάριστη, να την συνδυάσουμε με ψυχαγωγία, γιατί πιστεύουμε ότι έτσι, θα την κάνουμε πιά παραγωγική.

Στην προσπάθειά μας αυτή, οργανώσαμε μιά σειρά από εργαστήρια. Τα εργαστήρια αυτά λειτουργούν στο Κέντρο Μελετών και στο προαύλιό του και είναι ειδικά μελετημένα, ώστε οι εκπαιδευτικοί να μπορούν να τα εφαρμόσουν μόνοι τους μετά από το σεμινάριο. Ο καθηγητής παραλαμβάνει από τον φύλακα ένα καλάθι με τα απαιτούμενα υλικά και τις οδηγίες χρήσεως, "δουλεύει" με τα παιδιά, στο χώρο που του έχουν υποδείξει και όταν τελειώσει επιστρέφει το υλικό πάλι στον φύλακα.

Το εργαστήριο της λιθοξοϊκής, ήταν το πρώτο, που οργανώσαμε. Ο καθηγητής παραλαμβάνει ένα καλάθι με το σχετικό υλικό, ματρακάδες, λιθουργικά σιδήρια, προστατευτικά γυαλιά και οδηγίες χρήσεώς τους. Στο χώρο είναι τοποθετημένα δοκίμια με ίχνη των εργαλείων πάνω στο μάρμαρο, καθώς και μάρμαρα, όπου τα παιδιά μπορούν να κάνουν πρακτική εφαρμογή.

Στόχος μας είναι, οι μαθητές να έχουν την δυνατότητα να γνωρίσουν τις δυσκολίες του υλικού, να παρατηρήσουν τα ίχνη που αφήνουν τα εργαλεία στο μάρμαρο και στη συνέχεια να μπορούν να τα αναγνωρίσουν επάνω στα αρχαία μάρμαρα.

Ενα άλλο εργαστήριο είναι αυτό της κατασκευής εκμαγείων. Το σχετικό υλικό είναι γύψος καλλιτεχνίας, μήτρα και σχετικά εργαλεία, οδηγίες κατασκευής του εκμαγείου και τέλος ενημερωτικό κείμενο για το αρχαίο αντικείμενο, που πρόκειται να αναπαράξουν. Με τα εκμαγεία, οι μαθητές έχουν την ευκαιρία να παρατηρήσουν από κοντά τις κατασκευαστικές λεπτομέρειες του αρχαίου γλυπτού. Επιλέξαμε να αναπαράξουμε ένα τμήμα με κυμάτια από το Ερέχθειο. Η επιλογή αυτή έγινε, επειδή είναι στοιχείο που επαναλαμβάνεται στα περισσότερα μνημεία του αρχαίου κόσμου κι έχει χρησιμοποιηθεί συνεχώς από την αρχαιότητα ως τις μέρες μας.

Ένα τρίτο εργαστήριο είναι αυτό της σύνθεσης της Ζωφόρου του Παρθενώνος από αντίγραφα των λίθων σε κλίμακα 1:20. Κατασκευάσαμε μία μήτρα για κάθε μεμονωμένο λίθο της Ζωφόρου, δίνοντάς του το πάχος που είχε όταν ήταν στο μνημείο. Σ' αυτό βοήθησε η αποκατάσταση που επιμελήθηκε το 1820 το γλύπτης Τζων Χένιγκ στο Λονδίνο, αφού μελέτησε τα γλυπτά του Ελγιν. Οι μαθητές αρχικά παρακολουθούν ένα βίντεο διάρκειας 12' για τη Ζωφόρο. Κατόπιν, ο κάθε μαθητής χυτεύει ένα λίθο - αντίγραφο. Στο χώρο όπου εκτίθεται η Ζωφόρος, οι μαθητές προσπαθούν με την βοήθεια του εκπαιδευτικού να βρουν το λίθο τους και όλοι μαζί να συνθέσουν μία πλευρά της Ζωφόρου, παρατηρώντας τα πρωτότυπα.

Μ' αυτό το τρόπο, οι μαθητές ασκούνται στην κριτική παρατήρηση ενός αρχαίου έργου, συνειδητοποιούν ότι η Ζωφόρος του Παρθενώνος είναι μία ενιαία παράσταση και ότι αποτελούσε αναπόσπαστο μέρος του μνημείου.

Τέλος, επειδή πιστεύουμε στην επαφή των μαθητών με την πραγματική κλίμακα των μνημείων και των γλυπτών επιλέξαμε να αναπαράξουμε το κεφάλι της Ιριδος από την πλάκα 5 της ανατολικής Ζωφόρου, σήμερα στο Μουσείο Ακροπόλεως.

Αυτά τα εργαστήρια έχουν ολοκληρωθεί. Σε στάδιο επεξεργασίας βρίσκονται δύο εργαστήρια σχετικά με την τυπολογία των ναών και την τεκμηρίωση των αρχιτεκτονικών μελών, καθώς και κάποιοι πειραματισμοί με εργαστήρια για την ελληνική ενδυμασία και τα μουσικά όργανα των αρχαίων, που τα παιδιά προσπαθούν να αναγνωρίσουν στα αρχαία εκθέματα.

Κυρίες και Κύριοι,
οι εκπαιδευτικές δυνατότητες των αρχαίων μνημείων είναι τεράστιες και η διδασχά μέσα απ' αυτά επιβεβλημένη.

Μέσα από τη γνωριμία με την αρχαιότητα, το ενδιαφέρον αυξάνεται, οι γνώσεις εξειδικεύονται, το γενικό επίπεδο των πολιτών ανεβαίνει με αποτέλεσμα τα μνημεία να έχουν περισσότερες πιθανότητες σωστής συντήρησης και επιμήκυνσης της ζωής τους μέσα στο χρόνο.

Είναι πεποίθηση της Α' Εφορείας και της Επιτροπής Συντηρήσεως Μνημείων Ακροπόλεως, ότι μία στενότερη επαφή με την τέχνη και την ιστορία της κλασικής εποχής δεν πρέπει να είναι το προνόμιο των λίγων μόνον ειδικών επιστημόνων, αλλά και κάθε ανθρώπου που ενδιαφέρεται να την γνωρίσει.

Πρόεδρος: Ευχαριστούμε πολύ την κα Χατζηνασάνη, για την ανακοίνωση την τόσο σημαντική για το πρόβλημα της Παιδείας. Ευτυχισμένα τα παιδιά της Αθήνας και κρίμα σε μας που μεγαλώσαμε και μάθαμε μερικά πράγματα, όταν είμασταν 18 και 20 χρονών.